

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

Владислава Киргізова,
здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня міжнародно-правового
факультету
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0008-0941-2702

Олена Верхогляд-Герасименко,
кандидатка юридичних наук,
старша викладачка кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0003-3461-0483

DOI 10.32782/2306-9082/2023-52-5

УДК 343.163:343.13

До питання про повноваження прокурора щодо проведення процесуальних дій після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та до передачі матеріалів органу досудового розслідування за підслідністю

З огляду на чинну правозастосовну практику актуальним вбачається розгляд питання про те, чи діє прокурор (процесуальний керівник) у межах повноважень, наданих йому Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК, КПК України), у разі здійснення ним особисто під час

досудового розслідування процесуальних, у тому числі слідчих (розшукових), дій після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР та до передачі матеріалів органу досудового розслідування за підслідністю.

Окремі аспекти повноважень прокурора на початку

досудового розслідування висвітлювались у працях таких учених як: І. В. Басиста [1], В. І. Галаган [1], В. О. Гринюк [2], С. Кахновець [3], Ж. В. Удовенко [1], К. М. Христенко [2], О. О. Цимбалістенко [4], І. І. Шульган [5], Ю. М. Юрчишин [6] та інших вчених. Разом з тим, наявні доробки мають переважно фрагментарний характер.

Метою статті є з'ясування змісту повноважень прокурора на початку досудового розслідування.

Аналіз правозастосовної практики свідчить про відсутність єдності поглядів суддів у вирішенні питання про те, чи діє прокурор (процесуальний керівник) у межах повноважень, наданих йому КПК [7], у разі здійснення ним особисто під час досудового розслідування процесуальних, у тому числі слідчих (розшукових), дій після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) та до передачі матеріалів органу досудового розслідування за підслідністю.

Відповідно до п. п. 1, 2 ст. 131-1 Конституції України [8] в Україні діє прокуратура, яка здійснює: підтримання публічного обвинувачення в суді; організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку.

Закон України «Про прокуратуру» [9] покладає на прокурора такі функції (п. п. 1, 3 ч. 1 ст. 2 Закон України «Про прокуратуру») як підтримання державного обвинувачення в суді; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

Стандарти професійної відповідальності та викладення основних обов'язків та прав прокурорів,

прийняті 23 квітня 1999 року Міжнародною асоціацією прокурорів передбачають в тому числі, що прокурори повинні:

1) виконувати свої обов'язки чесно, послідовно і оперативно (п. 4.1);

2) відігравати активну роль у кримінальному судочинстві, а саме:

а) будучи уповноваженими законом чи практикою брати участь у розслідуванні справи, чи застосовувати владу над поліцією чи іншими слідчими органами, вони повинні робити це об'єктивно, неупереджено і професійно;

б) здійснюючи нагляд над розслідуванням злочину, вони повинні переконатися, що слідчі служби дотримуються судових приписів і не порушують основних прав людини;

в) при наданні консультації, вони повинні бути неупередженими і об'єктивними;

г) при порушенні кримінальної справи, розглядати її лише при наявності достатньої кількості доказів, які можна вважати надійним і прийнятними, і припиняти розгляд при відсутності таких доказів (п. 4.2) [10].

Крім того, КПК одним із завдань кримінального провадження закріплює забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ч. 2 ст. 2 КПК) [7].

Прокурор, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог КПК, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної

влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора (ч. 1 ст. 36 КПК). Прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений: починати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених КПК; доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування; доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному КПК; доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам (п. 1, 3, 4, 5 ч. 2 ст. 36 КПК) [7].

Прокурор зобов'язаний в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення (за виключенням випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого) або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила (ч. 1 ст. 25 КПК). Прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення

кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань (ч. 1 ст. 214 КПК) [7].

Якщо відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР внесені прокурором, він зобов'язаний протягом п'яти робочих днів з дня внесення таких відомостей з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до відповідного органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування (ч. 7 ст. 214 КПК).

Слід також проаналізувати практику Касаційного кримінального суду Верховного суду (далі – ККС ВС) щодо застосування ч. 7 ст. 214 КПК. Це питання стало предметом розгляду Третьої судової палати ККС ВС у постанові від 21.11.2022 року у справі № 991/492/19 (провадження № 51-491кмп21) [11]. За обставинами цієї справи прокурор 1 квітня 2019 року вніс відомості до ЄРДР за заявою ОСОБА_4 від 29 березня 2019 року за фактом вимагання в нього неправомірної вигоди в сумі 6000 доларів США з боку депутата Київської обласної ради ОСОБА_1 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 369-2 КК. У цей же день було визначено групу прокурорів у кримінальному провадженні у складі прокурорів прокуратури Київської області. В період з 01 по 05 квітня 2019 року прокурор провів такі процесуальні дії: 01 квітня 2019 року залучив ОСОБА_12 до конфіденційного співробітництва, 03 квітня 2019 року звернувся до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та електронних інформаційних мереж, аудіо- та відеоконтроль особи, 04 квітня 2019 року надав доручення на проведення НСРД на підставі ухвали слідчого

судді Чернігівського апеляційного суду, 05 квітня 2019 року прийняв рішення про проведення контролю за вчиненням злочину. Надалі вже 08 квітня 2019 року слідчі першого слідчого відділу Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого в м. Києві, на підставі ч. 3 ст. 233 КПК України провели обшук у домоволодінні за адресою: АДРЕСА_1, в ході якого було вилучено пакет із грошима та мобільний телефон, і тільки після цього, 09 квітня 2019 року, кримінальне провадження було передано за підслідністю до Національного антикорупційного бюро України. Третя судова палата ККС ВС аналізуючи вищезазначені обставини прийшла до висновку, що:

1) вирішуючи питання про допустимість доказів, отриманих у результаті процесуальних дій і процесуальних рішень, що були здійснені, прийняті прокурором, який є процесуальним керівником, з порушенням строку передачі матеріалів до органу досудового розслідування, визначеного в ч. 7 ст. 214 КПК (в редакції Закону України № 4651-VI від 13 квітня 2012 року), суд повинен врахувати тривалість такого порушення, обсяг і характер вчинених дій і прийнятих рішень, інші доречні обставини цього кримінального провадження, що дозволяють зробити висновок про «вплив цих порушень на ті чи інші конвенційні або конституційні права людини, зокрема встановити, наскільки процедурні недоліки «зруйнували» або звузили ці права або ж обмежили особу в можливостях їх ефективного використання». Недотримання строку, визначеного в ч. 7 ст. 214 КПК, не є безумовною підставою для визнання недопустимими доказів, отриманих на підставі таких процесуальних дій і рішень прокурора;

2) у період з 2 по 5 квітня 2019 року в цьому кримінальному провадженні на початковому етапі досудового розслідування прокурором, який є процесуальним керівником, здійснено

процесуальні дії та прийнято рішення, які належать до повноважень прокурора за законом: розпочато досудове розслідування (п. 1 ч. 2 ст. 36 КПК), визначено групу прокурорів (ч. 1 ст. 37 КПК), доручено проведення негласних слідчих (розшукових) дій відповідному оперативному підрозділу (п. 5 ч. 2 ст. 36 КПК), подано до слідчого судді клопотання про проведення негласних слідчих (розшукових) дій (п. 10 ч. 2 ст. 36 КПК), прийнято рішення про здійснення контролю за вчиненням злочину, яке є виключним повноваженням прокурора (ч. 7 ст. 271 КПК);

3) необхідно враховувати специфіку корупційних злочинів та особливості здійснення досудового розслідування в таких злочинах, які пов'язані з недопущенням затримки у фіксації відомостей про злочин, терміновістю реагування на збір доказів, перевірку відсутності провокації, залучення співробітників правоохоронного органу до злочину в обсязі, необхідному для прийняття рішення щодо ініціювання проведення комплексу негласних слідчих (розшукових) дій.

Також необхідно звернути увагу, що повноваження прокурора на початковому етапі досудового розслідування, визначені частинами 1 та 7 ст. 214 КПК, які зумовлені метою забезпечення невідкладності цього етапу, є спеціальними нормами щодо правил, закріплених у ч. 1 ст. 37 КПК. Відсутність на час виконання приписів ч. 7 ст. 214 КПК постанови керівника відповідного органу прокуратури про визначення прокурора, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, винесеної в порядку, передбаченому ч. 1 ст. 37 КПК, не вказує на порушення вимог кримінального процесуального закону [12].

Вбачається, що вищезазначені висновки ККС ВС повністю можна застосувати і до нової редакції ч. 7 ст. 214 КПК.

Функція процесуального керівництва є напрямом діяльності прокурора, що полягає не лише у контролі за ходом досудового розслідування, спрямуванні діяльності слідчого на виконання завдань кримінального провадження, а й у особистій участі прокурора у розслідуванні та відповідальності за його результати. Це узгоджується із такими засадами кримінального провадження, як публічність та законність, відповідно до яких: прокурор зобов'язаний в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення (за виключенням випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого) або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила (ч. 1 ст. 25 КПК); прокурор зобов'язаний всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень (ч. 2 ст. 9 КПК).

Прокурор, здійснюючи свої повноваження є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні

особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора. Прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений: починати досудове розслідування за наявності підстав; доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування; доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному КПК; доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам. Прокурор зобов'язаний в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення (за виключенням випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого) або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

Насамкінець, зауважимо, що питання змісту повноважень прокурора на початку досудового розслідування потребує подальших наукових досліджень. Зокрема, у напрямку більш детального вивчення правового регулювання у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Басиста І. В., Галаган В. І., Удовенко Ж. В. Повноваження прокурора на проведення процесуальних дій у кримінальному провадженні: окремі проблеми. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2023. № 1. С. 16–25.

До питання про повноваження прокурора щодо проведення процесуальних дій...

2. Гринюк В. О., Христенко К. М. Здійснення прокурором процесуального керівництва на початковому етапі досудового розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 2. С. 15–26.

3. Кахновець С. Реалізація дискреційних повноважень прокурора при здійсненні процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Підприємство, господарство, право*. 2017. № 10. С. 220–222.

4. Цимбалістенко О. О. Прокурор на початку досудового розслідування: монографія. Харків : Право, 2019. 256 с.

5. Шульган І. І. Прокурор в кримінальному процесі : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Львів, 2020. 238 с.

6. Юрчишин Ю. М. Проблеми організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням на початковому етапі // *Сучасні тенденції розвитку законодавства України в контексті проведення державних реформ : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернівці, 04 берез. 2021 р.)* / відп. ред. Т. А. Латковська; МОН України, Чернівці, юрид. ін-т Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.». Чернівці, 2021. С. 294–300.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17> (дата звернення: 20.11.2023).

8. Конституція України : закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.11.2023).

9. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 року № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

10. Стандарти професійної відповідальності та викладення основних обов'язків та прав прокурорів, прийняті 23 квітня 1999 року Міжнародною асоціацією прокурорів. URL: [https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documentation/IAP-Standards-\(1\)/Ukrainian.pdf.aspx](https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documentation/IAP-Standards-(1)/Ukrainian.pdf.aspx) (дата звернення: 20.11.2023).

11. Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 21 листопада 2022 року у справі №991/492/19 (провадження № 51-491кмп21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107805010> (дата звернення: 20.11.2023).

12. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 18 липня 2023 року у справі № 192/1350/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112315733> (дата звернення: 20.11.2023).

Киргізова В. С., Верхогляд-Герасименко О. В. До питання про повноваження прокурора щодо процесуальних дій після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та до передачі матеріалів органу досудового розслідування за підслідністю

У статті проаналізовано питання про те, чи діє прокурор (процесуальний керівник) у межах повноважень, наданих йому Кримінальним процесуальним кодексом України, у разі здійснення ним особисто під час досудового розслідування процесуальних, у тому числі слідчих (розшукових), дій після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань та до передачі матеріалів органу досудового розслідування за підслідністю. Узагальнено: судову практику щодо повноважень прокурора на початку досудового розслідування. З'ясовано, що прокурор, здійснюючи свої повноваження є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора. Прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений: починати досудове розслідування за наявності підстав; доручати органу

досудового розслідування проведення досудового розслідування; доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України; доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам. Прокурор зобов'язаний в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення (за виключенням випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого) або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

Ключові слова: прокурор, слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії, досудове розслідування, підслідність, початок досудового розслідування, оперативні підрозділи, доручення про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, корупційні злочини.

Kyrhizova V., Verhoglyad-Gerasymenko O. On the issue of the prosecutor's power to conduct procedural actions after entering information into the Unified register of pre-trial investigations and transferring materials to the pre-trial investigation body

The article analyzes the question of whether the prosecutor (procedural manager) acts within the limits of the powers granted to him by the Criminal Procedure Code, in the event that he personally performs procedural, including investigative (search) actions during a pre-trial investigation after entering information about a criminal offense into the Unified register of pre-trial investigations and to the transfer of materials to the pre-trial investigation body. Summarized: judicial practice regarding the powers of the prosecutor at the beginning of the pre-trial investigation. It was found that the prosecutor, exercising his powers, is independent in his procedural activities, interference in which persons who do not have legal powers to do so is prohibited. State authorities, local self-government bodies, enterprises, institutions and organizations, officials and other natural persons are obliged to comply with legal requirements and procedural decisions of the prosecutor. The prosecutor, supervising the observance of laws during the pre-trial investigation in the form of procedural guidance of the pre-trial investigation, is authorized to: start the pre-trial investigation if there are grounds; instruct the pre-trial investigation body to conduct a pre-trial investigation; instruct the investigator, pre-trial investigation body to conduct investigative (investigative) actions, secret investigative (investigative) actions, other procedural actions or give instructions on their conduct or participate in them within the time limit set by the prosecutor, and in necessary cases – personally conduct investigative (investigative) actions and procedural actions in accordance with the procedure defined by the Code of Criminal Procedure; entrust the conduct of investigative (search) actions and covert investigative (search) actions to the relevant operative units. The prosecutor is obliged, within the limits of his competence, to start a pre-trial investigation in every case of direct detection of signs of a criminal offense (with the exception of cases when criminal proceedings can be initiated only on the basis of the victim's statement) or in the case of receipt of a statement (notification) about the commission of a criminal offense, and also take all the measures prescribed by law to establish the event of a criminal offense and the person who committed it.

Key words: prosecutor, investigative (search) actions, undercover investigative (search) actions, pretrial investigation, criminal investigation, initiation of pretrial investigation, operative units, order to conduct investigative (search) actions, undercover investigative (search) actions, corruption crimes.

